

Alkuperäinen, autenttinen ja julkinen Koivisto

Huomasin vasta kuluneena keväänä, että nykyisin valittavasti aika satunnaisesti seuraamassani **Tiedotustutkimus**-lehdessä käytiin viime syksynä sananvaihtoa politiikan ja poliitikkojen autenttisuudesta versus julkisuudesta. Keskustelun viritti Pertti Hemánus numerossa 2/87, ja hänelle vastasi seuraavassa numerossa kolme kirjoittajaa. Hemánuksen lähtökohtana oli Markku Kosken **Sorsa-diagnoosin** ohella artikkelini Mauno Koiviston julkisesta kuvasta yhdessä Jukka Paastelan kanssa toimittamassani kirjassa **Millaista presidenttiyttä haluamme?** (Marxilaisen kirjallisuuden edistämisseura ry. 1987). Sekä Hemánus että hänelle vastannut Esa Väliverronen tulkitsevat minua lehden lukijoille tavalla, josta en täysin tunnista itseäni ja tarkoitusperiäni Koivisto-tutkijana. Minulla lienee oikeus tarkentaa näkemyksiäni keskustelijoille.

Hemánus oli saanut virikkeen pohdinnoilleen Väliverroksen **Ilta-Sanomiin** kirjoittamasta artikkelikokoomamme arviosta. Minulla ei sinänsä ole mitään kielteistä huomauttamista Väliverroksen po. arviioon. Se oli ainoa kunnollinen, siis teksteihin paneutuva, arvio kirjastamme. Vain yksi pieni reunahuomautus Väliverrokselle on paikallaan. Hän tulkitsee po. arviossa motiivejani sangen vapaasti: "Huoli Koiviston heikentyneestä imusta älymystön piirissä tuntuu silti jo huolettavan ainakin Kolasta". Olettamus osuu harhaan. Huolenpidon Koiviston "imusta" eri kansalaispiireissä jätän mielusti hänen kampanjoistaan vastaaville. (Tällä en peittele sitä, että aktiivina sosialidemokraattina olen kahdesti äänestänyt häntä presidentiksi).

Tutkijana olen "katkeraan sävyyn" (Väliverroksen luonnehdinta IS:ssa) vain joutunut huomaamaan, että jotkut ihmiset – eritoten nk. suomalaisessa älymystössä – eivät suhtaudu ollenkaan vakavasti poliittiseen henkilöön, jonka olen valinnut tutkimuskohteekseni. Reaktioni lienee yleinen jokaiselle, jonka tutkimuskohdetta näin vähätellään. Poikkeuksellista on vain se, että tutkimuskohteeni on istuvan presidentin varhainen yhteiskunnallinen ajattelu.

Eniten minua tässä lehdessä jatkuneessa keskustelussa häiritsee se, että Hemánus ja Väliverronen tulkitsevat minua vain yhden, yhteiskunnalliseksi keskustelupuheenvuoroksi tarkoitetun kirjan, artikkelin pohjalta. Tarkoitukseni oli tuolloin vain pohtia presidentillisten aikakausten (Kekkoesta Koivistoon) muutosta, murtaa suomalaisessa keskustelussa esiintyviä myyttisiä ja ylideologisia käsityksiä "kekkosaisuudesta" vs. "koivisto-

laisuudesta" eli sijoittaa presidentit aikaansa ohi niiden epämääräisten ismien, joiden taakse ja suojaan linnoitautuvien määrästä ei meillä ole pulaa. Kävin läpi, esitelin ja kommentoin paikoin poleemisesti Koivisto-tutkimusta (jota ei ole paljon), Koivisto-kirjallisuutta (jota on jo jonkin verran) ja jopa populaarikulttuurissa esiintyvää Koivisto-kuvaa. Aikomukseni oli rinnasteinen kirjassamme Urho Kekkoesta kirjoittavalle Leevi Lehdolle sillä erolla, että hän saattoi tukeutua jo melko vankkaan perustutkimukseen kohteestaan. Yritin käyttää monipuolisesti korkea- ja populaarikulttuurin aineistoa; Koivisto-kuvaa synnyttävät omalla tavallaan Kari, Origo ja Ismo Kallio kirjallisine ja suullisine imitaatioineen, Arvo Salon kansanooperat ja Joni Skiftesvikin novellit, Mikko Perkoilan balladit jne. Joukossa on sekä Koivisto-kuvaan nähden myötäeläviä että kriittisiä äänenpajonoja.

En siis tutki Koiviston julkista kuvaa, tutkin hänen ajatteluaan ja toimintaansa vuosina 1957-66 poliittis-historialliselta kannalta. Artikkelini oli vain sivupolku tässä pääjuonteessa. Menneisyyden Koivisto on historiassa vaikuttavana yksilönä ollut olemassa "samana", mutta häntä koskeviin tutkimuskysymyksiin vaikuttaa nykyisyys – myös se vuosien 1982 ja 1988 välillä muuttunutkin julkinen kuva, joka meillä istuvasta presidentistä on. Yritän olla historianantutkimuksen kannalta aina välttämättömän kohdeherkkä ja siis "subjektikeskeinen" (Väliverronen), minua kiinnostavat ensi sijassa Koiviston poliittisessa ajattelussa ilmenevät "substanssiväitteet" (Hemánus) – niiden jatkuvuus ja muutokset. Mitään erityisen yleistettävissä olevaa ("Koivisto-teoriaa") ja eksplikoitua "tieto-opillista ja metodologista kantaa" en ole pyrkinyt esittämään, vaikka olenkin Hemánukselle kiitollinen että hän pitää tällaista kantaani "terveenä" ...

Perinteisen ja modernin politiikan rajalla

Suomalainen nk. historian rintama (Yrjö Blomstedt) on 1980-luvulla edennyt jatkosodan syistä vaaran vuosiin, paikoin jo 1950-luvulle. Siis se lähdepohjainen ja tapahtumat kronologisesti paikallistava historianankirjoitus, jonka lopullisia totuuksia Koski kyseenalaistaa. Oman ajan historia on jäänyt toimittajille, esseisteille, raportoitajille ja politologeille "ryöstöviljeltäväksi", kuten opettajani Lauri Hyvämäki tapasi painottaa.

Perinteiset historianantajat ja elämäkertojen kirjoittajat eivät siis ole joutuneet kohtaamaan sitä tosiseikkaa, että televisioaikakauden poliitikkoa ei voi tutkia vain perinteisin arkistomateriaalien kartoituksen keinoin. Se on heidän (tuleva) ongelmansa, jota ennen areena on vapaa Kosken Sorsa-diagnoosille ja sen jäljittelijöille. Tiedotustutkijoiden ongelma saattaa sitten olla vastaavasti tietty sokeus nykyisen julkisuuden politiikkaa määräävästä luonteesta. Julkisuus, tarkemmin erilaisia julkisuuksia, on ollut aiemminkin, ja sen huomioon

ottaminen on lehdistökirjoittelua tutkivan historian käsitteitä hyveitä. Ainakin Väliverronen näyttää olevan siinä harhakäsityksessä, että Koiviston kirjoitusten luonteen problematisointi "julkisuuteen tarkoitettuina esityksinä" ei olisi asettunut haasteeksi minulle. Po. artikkelissani (Kolanen 1987a, s. 63) käsittelen Koiviston poliittisen ajattelun yleisön eli kohteen (kenelle sanoma tarkoitettu) ja ympäristön (missä forumissa) muuttamista 1956-57, jolloin se laajeni alkuperäisestä turkulaisesta sosialidemokratiasta valtakunnalliselle tasolle. Toinen murros tapahtui kymmenkunta vuotta myöhemmin, jolloin ilmiö-Koivisto syntyi. Po. artikkelia systemaattisemmin olen tarkastellut Koiviston "poliittisen ajattelun yleisöä" sekä hänen "sosiologin, puolueideologin ja valtiollisen mietiskelijän" kieltänsä parissa muussa yhteydessä (Kolanen 1986 ja 1987b), joita Väliverronen ei näytä tuntevan. "Julkisuuteen tarkoitettujen esitykset" ovat kuitenkin pyrkineet sijoittamaan aikaan ja paikkaan, en käsittele niitä ylihistoriallisena illustraatiolähteenä omille ennako-oletuksilleni.

Hemánus otti toiseksi esimerkkitapaukseksi Kosken Sorsa-diagnoosin, josta kävin tekijän kanssa lyhyen, mutta nyt syntyneen teeman kannalta mielestäni olennaisen, keskustelun Suomen Sosialidemokratissa toisena talvena. Puheenvuorojen otsikot kuvaavat aika hyvin keskustelun positiota. Ne olivat: Kolanen, Onko Sorsan pinta sisältöä? (16.12.-86); Koski, Pinta on sisältöä (30.12.-86); Kolanen: Pinta usein peittää aitouden (14.1.-87).

Koski väitti kirjassaan, että Kalevi Sorsa "kuuluu ristiiritaisuudestaan huolimatta moderniin aikakauteen. Me emme tiedä hänestä mitään mitä emme tiedä televisiosta". Minun kantani on, että Sorsa — kuten Koivistokaaan — ei kuulu kokonaan moderniin aikaan vaan perinteisen ja modernin murroskauteen. Sorsa-diagnoosin kaltaisen tutkivan silmän kohteeksi olisi paremmin sopinut Erkki Liikasen, Pekka Vennamon tai Paavo Väyrysen kaltainen suuriin ikäluokkiin kuuluva moderni tyyppi ja poliittinen ohjus. Sorsa ja häntä selvemmin Koivisto edustavat suomalaisessa politiikassa sittenkin enemmän perinteistä ihannahmoa, johon kuului elämäntekemys, usean ammattiuran ja valmiin persoonallisuuden hankkiminen ennen julkista politiikan toimintaa.

Imagon merkitystä modernissa politiikassa tutkinut Kyösti Pekonen tarkoittaa ymmärtääkseni samaa asiaa huomautuksellaan siitä, miten Koivisto-kuvalla oli vaikeissa 1982 selvä yhteiskunnallinen perustansa: "Koivisto oli kenties viimeinen tämän hetken poliittisista johtajista, jonka imago kytketty vielä yhteiskunnalliseen organisoitumisprosessiin, tässä tapauksessa työväenliikkeen alitajuisesti hellimään perinteiseen myyttiin työelämästä, rehdistä suomalaisesta työmiehestä". Kansanrunouden tutkija Outi Lehtipuro on vastaavasti pohtinut sitä, miten kertomusperinteessä ja julkisuudessa kiertelevät tarinat vahvistivat Koiviston kohdalla tyyppin piirte-

tä ja kuvaa. Traditio muunsi kiinnostavia tositapauksia "yleisesti hyväksytyyn Mauno Koivisto -stereotyyppiaan sopiviksi". Pekosta heikommin Lehtipuro kuitenkin näkee sen, että myytillä satamajätkästä ja kansanmiehestä on olemassa todellinen historiallinen lähtökohtansa — seikka, jota Väliverronen IS-arviossaan ei tunnustanut. Koivisto teki töitä Turun satamassa ja sittemmin väitöskirjan kokemuspiiristään, johon alunpitäen kuului poliittinen kamppailu kommunistien kanssa ammattiyhdistysliikkeen sisällä työmiehen sielusta.

Kosken maksiimi "emme tiedä hänestä mitään mitä emme tiedä televisiosta" sopii siis mielestäni 'puhtaisiin' TV-aikakauden poliitikoihin, jotka tempautuivat 1970-luvun alussa kansallisten asioiden hoidon pariin suoraan teini- ja opiskelijapolitiikasta ja joiden persoonallisuuden rakentumista ja julkisen roolin jyrkkiä muutoksia (Liikanen, Väyrynen) olemme voineet seurata tiedotusvälineistä. Perinteinen tai murroskauden poliitikko koki usein (poliittisesti) pitkän nuoruuden ja astui valtakunnallisiin tehtäviin 'valmiina' persoonallisuutena. Heillä politiikan pitkä linja on monesti ollut valintojen organisaationa edellytyksenä. Pointtini Koskelle keskustelussamme oli, että tällaisen murroskauden poliitikon autenttinen, todellinen minä voi olla mielenkiintoisempi kuin lehdistä ja TV-ruudusta näkemämme yhteinen, julkinen minä. Ymmärsin Hemánuksen pyrkineen puheenvuorollaan myös tähän suuntaan.

Esimerkiksi Koiviston ja Sorsan sopuli- ja infokraatiapuheet voidaan nähdä myös perinteisten tai murroskauden poliitikkojen 'sopeutumattomuutena' moderniin aikaan ja sen uuteen julkisuuteen.

Heikki Luostarinen intoutui kommentissaan Hemánukselle samaan lioitteluun kuin Koski Sorsa-kirjassaan, näkemään Yhdysvaltain ja Suomen politiikan liiaksi yksi yhteen. Carterista ja Reaganista ei voi vetää näin suoraviivaisia rinnastuksia Suomeen. Origo jäljittelee kieltämättä taitavasti Koivisto-stereotyyppiä, mutta se on taitavan pakinoitsijan yksilöllinen bravuurialue. Jo vastaavissa Sorsa- tai Holkeri-imitaatioissa Origo on epäonnistunut surkeasti. Katsotaan ensin Koiviston muistelmat vuosilta 1979-81 ennen kuin teemme lopullisia rinnastuksia Paasikiven päiväkirjoihin.

Milloin 'julkinen Koivisto' syntyi?

Yhdessä kohtaa myönnän Väliverroksen kritiikin varsin oikeutetuksi. Käytin po. artikkelissani sanoja "autenttinen, aito ja alkuperäinen" ensin (Kolanen 1987a, s. 62) rinnakkaisina määreinä Koivistolle, joka tuli tunnetuksi 1956 satamatohtorina. Myöhemmin po. artikkelissa käytän liian problemoimattomasti sanaa "autenttinen", vaikka oikeastaan tarkoitan sillä "alkuperäistä". Vastauksessaan Hemánukselle Väliverronen lukee tämän "autenttisen" etsintäni aivan oikeansuuntaisesti. Sanana "alkuperäinenkin" ei ole kovin hyvä. Suhteessa mihin on ole-

massa "alkuperäinen Koivisto"? Ennen presidentiksi tuloa? Ennen valtakunnan politiikkaan astumista? Ennen väitöskirjaa? Jne. Tällaiset ilmaukset vievät nopeasti ajatuksen siihen, miten valtaan nähden neitseellinen poliitikko menettää puhtautensa ryhtyessään vallankäyttäjäksi. Tästä on lyhyt matka moralisoivaan kritiikkiin, josta Välvirronen oikeutetusti varoittaa.

Nykyinen Koivisto on oman kokemus- ja kehityshistoriansa tulos. Emme me Mannerheimiakaan arvioi vain kesän 1919 vallankaappausepisodien, Paasikiveä vuoden 1918 kuningasseikkailun tai Kekosta talvisodan rauhan vastustamisen näkökulmasta. Kun henkilöihin saa aikaetäisyyden tämä asenne on itsestäänselvä. Turha siis on kinastella siitä, mikä Koivisto (aikaulottuvuudella) on 'oikea'. Kun Koski kirjoittaa, ettei 'totuus' Kekosesta ja Koivistosta "löydy vain Kainuun korvista, Turun satamasta tai kirjoituksista, vaan myös esimerkiksi kansalaisten katseista", niin voi yhtyä huomautukseen. Korostan vain, ettei pidä laiminlyödä tuon litanian alkuosaakaan, mikä näytti olevan Hemánuksen päähuoli.

Mitä yhteistä on nuorella sosiologian maisterilla, joka esitteli innostuneesti varhaisen ruotsalaisen ekologin Georg Borgströmin ajatuksia maapallon luonnonvarojen riittävydestä akateemiselle lukevalle yleisölle **Suomalaisessa Suomessa** syksyllä 1953 ja sillä presidentillä, joka vaalikeskustelussa 1988 toistuvimmin puhui taoudellisen kasvun suunnakellisuudesta? Entä puolueideologilla, joka sosialidemokraattien puolueriidan vuosina korosti sosialismin aatteellisia päämääriä leipätaistelun rinnalla siihen vt. presidenttiin, joka vuoden 1982 vaalitaistelussa korosti ohjelmien väistymistä, jos ne ovat järkevän toiminnan tiellä ...

Vastaus ei ole moralisoinnin, vaan tutkimuksen asia. Historiantutkimus voi etsiä vain jatkuvuuden ja muutosten suhdetta poliitikon ajattelussa ja toiminnassa. "Koiviston aseman Suomen poliittisessa järjestelmässä" (Välvirronen) jätän mieluusti valtio-oppineiden pohdittavaksi.

Milloin 'julkinen Koivisto' syntyi? Sekin on tutkittava – eikä jätävä latteiden ennako-oletusten varaan. Vanhassa suomalaisessa julkisuudessa – ennen television aikakautta – tärkeä "jokakodin" tietokirja oli **Mitä-Missä-Milloin**. Siinä Koivisto esiteltiin satamatohtorina ja yhtenä kirjan toimituksen valitsemista "vuoden suomalaisista" lukijoille. Myös aikakauslehdet ja työväen sanomalehdet noteerasivat tohtorin oppisaavutuksen, ponnistelun kansakoulupohjalta kymmenessä vuodessa korkeimmalle tasolle.

Helsingin Työväen Säästöpankin toimitusjohtajana Koivisto tunnettiin lähinnä vain sosialidemokraattisessa puoluejulkisuudessa. Siinäkin hän vaikutti enemmän puolueriidan tarkkailijana ja taustalla aktiivina välitysmiehenä, joka käytti kahta sanomalehtinimimerkkiä – "Kärjekästä" **Suomen Sosialidemokraatissa** ja "Särmi-kästä" **Kansan Lehdessä**. Työväen Arkistossa Helsingissä on ollut kuluneena keväänä SSD:n nimimerkki Stefa-

nin, taiteilija Tapani Kovanen retrospektiivinen pilapiirrosnäyttely, jonka yksi kokonaisuus muodostui "Koiviston kuningastiestä". Silmiini pisti Stefanin varmastiikin ensimmäinen poliittinen pilapiirros Koivistosta lehdes-sä 27.5.1964. Piirroksen idea oli saatu pankinjohtajan puheesta, jossa hän vertasi henkilöautoja nautakarjaan, nykyajan pyhiin lemmiin. Puhe oli Koivistolta kaikkein "60-lukulaisimpia", ajan hengen kulutuskritiikkiä edustava ja tuhlausta arvosteleva. Stefanin ensimmäisen Koivisto-piirroksen kuva oli aika erilainen, poikkeava myöhempien aikojen vastaavasta pilapiirroksen kohteesta. 'Julkinen Koivisto' ei ollut vielä saanut muotoaan.

Sosialidemokraattisesta puoluejulkisuudesta yleiseen tietoisuuteen Koivisto nousi murroksellisten vuoden 1966 vaalien jälkeen tuoreena valtiovarainministerinä. Parhaat todistukset tästä ovat Karin ensimmäiset Koivisto-karikatyirit, esimerkiksi **Helsingin Sanomissa** 16.10.1966 julkaistu piirros spurgusta, joka hakee ministeriltä luvattuja rahoja "köyhien kuntien" avustamiseksi. Juha Tantan **Suomen Kuvalehteen** alkuesitelmä 1966 tekemässä Koivisto-haastattelussa ovat mukana enimmäkseen myöhemmän Koivisto-ilmion persoonakohtaiset ainekset. 'Julkinen Koivisto' oli syntynyt – erotuksena Stefanin ensimmäiseen karikatyyriin.

Julkinen Koivisto tuli kansalle tutuksi 60-luvun lopulla vaikutukseltaan leviävän television kautta. Hän antoi "kurkusta poikki jos devalvoidaan" -haastatteluja käsieliseen uutisille. **Pääministerin haastattelutunti** tuli juuri noina vuosina erilliseksi poliittiseksi ohjelmaksi, jolla oli uutuudenviehätyksensä. Reporadion suosittu asiaviihdeohjelma **Jatkoaika** teki uudenlaisen poliittikotyyppin tutuksi ihmisille. Työytötukka ja ne kuuluisat sukat liittyivät vakavien ja viihteellisten asioiden sekoittumiseen populaarinen viestintävälineen sanoman esittämisavassa.

Huomiotta ei voi jättää Tellervo Koiviston **Suomen Kuvalehteen** kirjoittamien ironisten päiväkirjojen (ks. Koivisto 1970) merkitystä pääministerin kansansuosion kannalta. Lehti aloitti ne ensin omatoimisesti brittiläisen esikuvan (siis haamukirjoittajan) periaatteella, mutta rouva Koivisto ilmoitti tomerasti pystyvänsä kyllä tekemään julkisen päiväkirjansa itse. Ironisesti miestään ja politiikan kulkua tarkkaileva pääministerinrouva edusti uutta ja modernimpaa naistyyppiä, joka ei tyytynyt juma-loimaan poliitikkomiestänsä Ester Ståhlbergin päiväkirjojen kertomaan "maanäidin" tapaan. Tavallaan Tellervo Koivisto on nk. Koivisto-ilmion ensimmäinen auguuri ja tulkki ...

Ihmisten fotogeenisyyden ammattilainen Kalle Kulta todistaa kirjassaan: "Kuva palveli Koivistoa ja hän oli kuvassa edukseen. Hiljainen mutta harkitseva. Kristusilmeinen kärsijä meidän kaikkien puolesta". (Kulta 1983, s. 23) Poliitikon fotogeenisyydestä tai televisiomaisuudesta ei pidä kuitenkaan tehdä sitä johtopäätöstä, että kysessä on vain "tiedotusvälineiden luomus". Toimitajilla on nyt sokeaa taipumusta tähän. Esimerkiksi Leif

Salmén harkitsi ensimmäisen proosateoksensa **Finländsk bokföring** nimeksi "Kullattua sammakkoa", mutta luopui siitä koska se "on sekä liian opiskelijamainen että liian häijy Koivistoa kohtaan" (Salmén 1983, 19).

Markku Koski katsoo vastineessaan Koiviston ymmärtäneen tokaisullaan "olen tiedotusvälineiden luomus" sen, että totuus hänestä itsestään löytyy kansalaisten katseista. Hän viittasi tähän MTV:n haastattelussa heinäkuussa 1984. Tuolloinen MTV:n uutistoiminnan käynnistäjä Risto Uimonen näkee äskeisiä vaaleja käsittelevässä kirjoituksessaan saman lausunnon Koiviston "myönnöksi" tiedotusvälineiden vaikutukselle.

Minusta Koski, Salmén, Uimonen ja muut eivät nyt ota huomioon sitä, että meillä on itseironinen ja sarkastista brittihuumoria viljelevä presidentti. Tuota lausuntoa ei kannattaisi tulkita kovin kirjaimellisesti sen paremmin toimittajien kuin tutkijoidenkaan. Koivisto saattoi yhtä hyvin vain ironisoida omaa tiedotusvälinesuhdettaan ja erilaisia omaa nimeänsä kantavan ilmiön selitystapoja.

Yrsa Stenius on oikeammilla jäljillä kun hän mielenkiintoisessa kirjassaan erottaa toisistaan 60-luvun lopulta lähtien kehittyneen Koivisto-ilmiön, jolla oli yhteiskuntarakenteelliset ja sosiaalipsykologiset kytkentänsä, ja ilmiön vuosien 1981-82 tiedotusvälinehuipentuman eli "Manu-myytin".

Koivisto ennen Koivisto-ilmiötä

Väitän, että on olemassa Mauno Koivisto ennen Koivisto-ilmiötä. Teesinomainen tutkimustulokseni on, että tuo Koivisto oli autenttisempi ja alkuperäisempi nykyiseen nähden. Ennen vuotta 1966 Koivisto ja julkinen kuva hänestä eivät olleet eriytyneet toisistaan. Ennen vuotta 1966 ei Koiviston osalta ollut tapahtunut Väliverroksen esiinnostaman ongelman aktualisoitumista. Julkinen kuva ja sen takana olevan toimijan eriytyminen alkaa vasta valtiovarainministerikaudella.

Tutkimusasetelmani määrittäytyy suhteessa tähän. Ajallisen takarajani valinnan perustelen itse todellisen historiallisen muuttumisen periodeilla. Korostan vielä keran, etten väitä vuoden 1966 jälkeisen Koiviston, nk. ilmiö-Koiviston, olevan jotenkin epätodellinen tai epäaito julkisuusilmiö. Tai että vuotta 1966 edeltävä Koivisto olisi täysin vapaa myyttillisistä (esim. satamajätkä-) piirteistä.

Pinta usein peittää aitouden. Suomessa "kansalaisten katset" (Koski), "mielipidetutkimusten numerot" (Luostarinen) ja tiedotusvälineiden silmät ja korvat eivät kerro kaikkea — eivät aina mielenkiintoisintakaan — nykypoliitikosta. Aina silloin tällöin Mauno Koivisto todellisena historiassa vaikuttavana poliittisena toimijana tekee jotain sellaista, mitä Origon arkinen fundeeraaja päiväkirjoissaan tai Ismo Kallion sympaattisen epävarma jahkailija ei koskaan tekisi.

Onneksi niin — sekä politiikalle että tutkimukselle. Hemänuksen ja Väliverroksen toivomukseen ilmassa olevasta erilaisten lähestymistapojen ja tulkintojen keskustelutarpeesta on helppo yhtyä. Tässä voisi olla seminaarin paikka.

Risto Kolanen

Kirjallisuus

- KOIVISTO, T. Elämän siivellä. Kirjayhtymä 1970.
KOLANEN, R. Kekkosesta Koivistoon - julkisuuskuva ja aikakauden muutos. Teoksessa: KOLANEN, R. & PAASTELA, J. (toim.). Millaista presidenttiyttä haluamme? Marxilaisen kirjallisuuden edistämisseura ry. 1987. (Kolanen 1987a).
KOLANEN, R. Mauno Koivisto - presidenttiysideaali ja vahvan presidentin perinne. Sosialistinen Aikakauslehti 3/1987. (Kolanen 1987b).
KOLANEN, R. Onko meillä yövärtijapresidentti? Mauno Koivisto, parlamentarismi ja presidentinvalta. Suomen Sosialidemokraatti 7.2.1986.
KOSKI, M. Sorsa-diagnoosi. Poliitikon julkiset kasvot. Odesa 1986.
KULTALA, K. Jännittävä Koivisto. Tammi 1983.
LEHTIPURO, O. Pitikö Mauno Koivistosta tulla presidentti, eli miten kertomusperinne käyttää merkkihenkilöitä. Teoksessa: MANNINEN, P. (toim.). Suurmiehistä julkiksiin. Historiallisen yhdistyksen julkaisuja N:o 1/1982.
PEKONEN, K. Imagon merkitys modernissa parlamentaarisessa politiikassa. Teoksessa: NOUSIAINEN, J. & WIBERG, M. (toim.). Kansalaiset ja politiikka 1980-luvun Suomessa. Turun Yliopiston julkaisuja Sarja C, osa 57, 1986.
SALMÉN, L. Kesä 1983. Teoksessa: RAUTALIN, M ym. (toim.). Kulttuurin vuosikirja 1984. Otava 1984.
STENIUS, Y. Aikamme sankarit. Poliitikon muuttuva rooli. Kirjayhtymä 1986.
UIMONEN, R. Istuvan presidentin kampanjaperinne murtui. Helsingin Sanomat 6.2.1988.
VÄLIVERRONEN, E. Koivisto-kuva säröilee. Ilta-Sanomat 25.8.1987.

Eino Suova ja Zeitungswissenschaft

Kollektiivisiä konventionaalisia jopa myytinomaisia käsitteitä asioista syntyy jokaisessa yhteisössä, myös sellaisessa joka itse tutkii tuontyyppisten käsitysten syntyä.

Minulla on tuore esimerkki, se mitä Ullamajja Kivikuru kirjoitti Taimi Torvisesta tekemässään haastattelussa (**Tiedotustutkimus** 1/88): "Silloin kun vallitsevana oppina oli YKK:n Eino Suovan suosima saksalainen **Zeitungswissenschaft** ...". Tuollaista aikaa ei koskaan ole